

ERA.T-76.1.12207

A-1953

ENSV MINISTRITE NÖUKOGU RIIKLIK EHITUSKOMITEE
KULTUURIMÄLESTISTE RIIKLIK PROJEKTEERIMISE INSTITUUT

OBJEKTI AADRESS: Valga rajoon, Riidaja kn.

OBJEKT: Ettekirjutused mõisaansamblite korrastamiseks

TELLIJA: ENSV Ehituskomitee Vabariiklik Arhitektuurimälestiste Kaitse Inspeksiion

TÖÖ № III-83049

ENSV mõisaansamblite korrastamise
ETTEKIRJUTUSED V JRK.

KÖIDE VIII

Löve mõis, Valga rajoon

Peaarhitekt

Osakonna juhataja

Projekti peainsener

H. Toss

V. Kukkur

J. Treikelder

V jrk. koosseis

Köide I	- Vao tuuleveski
Köide II	- Simuna pastoraat
Köide III	- Pada vesiveski
Köide IV	- Sääse mõis
Köide V	- Neeruti mõis
Köide VI	- Pidula mõis
Köide VII	- Albu mõis
Köide VIII	- Lõve mõis
Köide IX	- Noarootsi pastoraat

Köite koostas:

Perekonna- ja eesnimi	Ametikoht, eriala	Allkiri	Märkused
--------------------------	----------------------	---------	----------

Sauder, Olev sjaloolane

Sisukord

1. Üldandmed
2. Ajalooline ülevaade
3. Ehituskirjeldus
4. Ettekirjutused valdajale
5. Kasutatud kirjandus
6. Fotode nimestik
7. Fotod 1-13

1. Üldandmed

Kaitsealused objektid: valitsejamaja, teenijatemaja, sõiduhobuste tall-töllakuur, suvemaja (sepikoda).

Aadress: Valga rajoon, Riidaja kn.

Valdaja: valitsejamaja - Ljahhovi nim. kolhoos,
teenijatemaja, sõiduhobuste tall-töllakuur - S.Juhanson,
suvemaja - J.Kuusk

Kasutaja: valitsejamaja - Ljahhovi nim. kolhoos,
teenijatemaja, sõiduhobuste tall-töllakuur - S.Juhanson,
suvemaja - J.Kuusk

Kasutamisviis: elukondlikud ja majanduslikud funktsioonid.

2. Ajalooline ülevaade

Löve mõisa varasem ajalugu seostub Helme mõisaga. Selle asutamisajaks võib pidada 16.sajandi keskpaika. 1624.a. kinkis Gustav Adolf Helme lossilääni krahv Jacob de la Gardiele. Sellesse valdusesesse kuulusid ka pärastised iseseisvad mõisad: Löve, Kärstna, Jõgeveste, Hummuli, Aistra ja Alamõisa. Löve on oma saksakeelse nime - Lauenhof - saanud arvatavasti major Lau'lt, kelle käes see 17.sajandi lõpul rendil oli. Löve sai iseseisvaks mõisaks 1718.a. Helme mõisa omaniku Fr.von Dreilingi päranduse jagamisel. Mõisaomanikuks sai tema poeg Caspar von Dreiling. 1750.a. läks Löve mõis abielu teel maanõunik Caspar Heinrich von Anrepile. Anrepite suguvõsa omanduseks jäi mõis kuni kodanliku maareformini 1920.a. 19.sajandi algul oli Lövel kolm karjamõisa: Aru, Tallna ja Võorbahi. Mõisas töötasid vesiveski ja aurumasinaga saeveski.

3. Ehituskirjeldus

Löve mõisa ehitusloo kohta kergemini kättesaadavad arhii-vimaterjalid puuduvad. Näiteks pole ENSV Riiklikus Ajaloo Keskarhiivis ühtegi ajaloolist Löve mõisa kaarti. Seepärast jäääb käesolev ehituskirjeldus suures osas vaid momendi olukorda fikseerivaks.

Löve mõisaansamblti kujunduses on suur tähtsus looduslikul situatsioonil. Hoonestus paikneb üsna väikesel maa-alal mäenõlval, paisjärve kaldal. Vabakujunduslik park on väike, ca 2 ha. Selle keskosas, kunagise peahoone ees on avar väljak. Mõisaasula ülejäänud hooned paiknevad pargi perifeersetes osades või väljaspool seda.

Kahjuks sai mõisa imposantseim ehitus – barokkstiilis härrastemaja aastatel 1918-1920 lahingutegevuse käigus kannata. 1920.a-il see lammutati ning müüdi ehitusmaterjaliks. Hoone oli kahekorruseline, kaetud mansardkatusega. Esifassaad oli liigendatud laiade pilastritega. Keskteljel paiknes neljale sambale toetuv rõdu. Osa teise korruse aknaid kaunistasid segmentfrontoonid. Otsafassaade liigendasid vahekarniisid. Niisugusena kujutas Löve härrastemaja endast ühte silmapaistvamat barokkstiilis mõisahoonet Eestis.¹

Teenijatemaja on ühekorruseline puithoone. Reljeefist tingituna on selle ühel küljel kõrge maakivist soklikorus. Hoonet katab laastkattega poolkelpkatus. Palkseinad on vooderdatud rõhtlaudvoodriga. Peasissekäigu ees on puitpostidele toe-

¹ Hoonet on kirjeldatud foto järgi (H.Pirang, Das baltische Herrenhaus, I, Riga 1926, joon.156).

tuv varjugalune. Tagaküljel on varjugalune kahekorruseline, sest seal on ka keldri uks. Maja mölema tiiva all on võimas silindervölvkelder. Teenijatemaja on ehitatud 19. sajandi teisel poolel.

Läheduses paiknev sakiliste ristnurkadega suitsusaun hõmoneerub hästi teenijatemajaga.

Söiduhobuste tall-töllakuur on krohvitud kivihoone. Poolkelpkatus oli algsest kaetud S-kividega. Esifassaadil on neli lamedate kaaravadega väravat. Akna- ja ukseavasid on hiljem ümber ehitatud. Tall-töllakuuri ehitusaeg on märgitud metallist tuulelipule: 1790.

Suvemaja nimetatakse kohalikus traditsioonis ka sepikojaks, kuna osa selle alakorrhust on kasutusel olnud sepikojana. Hoone on arvatavasti ehitatud mitmes järgus. Algsest on maakividest alakorras omanud mingi majandushoone ülesandeid. Selle seinad on maakividest, avad äärifestatud tellistega. Teine korrus on puidust, rõhtlaudvoodriga. Lameda viilkatuse all on veel katusekorras. Hoone esifassaadi seinapind on taandatud kogu parematiiva ulatuses. Katusel on laiad räästaalused. Esifassaadil on need eendatud väga laialt, nii et katavad teise ja kolmanda korruse konsoolrödusid. Konsooltalad ja sarikaotsad on profiileeritud. Rödu rinnatis on kaunistatud lainelise ja kolmnurkse lõikega äärislaudadega. Alumise korruse aknad on neljaosalise ruudu jaotusega, ülemise korruse omad on kuueosalised.

Suvemaja-sepikoja puhul on tegemist viimase sajandivahetuse romantilises vormis ehitusega, mis vaatamata oma kombinerritud üksikosadele jätab üsna tervikliku ja meeldiva üldmulje.

4. Ettekirjutused valdajale

Vaatamata hävinud peshoonele moodustab Löve mõisa hoonestus ja park siiski ühtse ansamblit. Kaitsealuseid hooneid tuleb vaadelda osana tervikust, konteksti arvestades. Järgnevalt mõned konkreetsed ettekirjutused objektide kaupa.

Teenijatemaja

1. Kiiremas korras kindlustada nõlvakupoolne alusmüür, kuna see on varisemisohus.
2. Välisseinad katta rõhtlaudvoodriga, analoogselt olemasolevaga.
3. Säilitada varjualused nii esi- kui tagafassaadil.
4. Katusekattena säilitada laastkate.
5. Säilitada ja parandada rohtaia maakivimüür.

Söiduhobuste tall-töllakuur

1. Teostada krohviparandused kõikidel välisseintel. Krohv katta lubjavärviga.
2. Kaugemas perspektiivilis ette näha eterniidi asendamine S-katusekividega.
3. Säilitada tuulelipp.

Valitsejamaja

1. Teostada krohviparandused välisseintel. Krohv katta lubjavärviga, sealjuures heledama tooniga markeerida avade piirded ja nurgaliseenid.
2. Kaugemas perspektiivilis ette näha eterniidi asendamine S-katusekividega.

Suvemaja

1. Teostada maskiviseinte tihendamine mördiga.
2. Müüri toestamiseks laotud silikaattellistest nurk krohvida.
3. Teise korruse vasaku tiiva rõdu barjäär asendada uuega, eeskujuks võtta parema tiiva kujundus.

4. Lammutada maja külge ehitatud kuur.

5. Eksterjööri värvilahendus kooskõlastada Kultuurimälestiste RPI-s.

Peale hoonete vajab korrastamist ka nende ümbrus, park ja juurdepääsuteed.

5. Kasutatud kirjandus

H.Pirang. Das baltische Herrenhaus. I. Riga 1926.

A.Richter. Baltische Verkehrs- und Adressbücher. I. Livland.
Riga 1913.

I.v.Stryk. Beiträge zur Geschichte der Rittergüter Livlands. I Th. Dorpat 1877.

Valgamaa. Maateaduslik, tulunduslik ja ajalooline kirjeldus.
Tartu 1932.

V.Ranniku. Valga rajooni mõisate ülevaade ja seisukorra
hinnang. Tallinn 1977. KRPI arhiiv A-61.

6. Fotode nimestik

- 1) Teenijatemaja esikülg
- 2) Teenijatemaja esikülg
- 3) Teenijatemaja tagakülg
- 4) Teènijatemaja tagakülg
- 5) Vaade teenijatemajale ja rohtaia kivimüürile
- 6) Söiduhobuste tall-töllakuuri esikülg
- 7) Saun
- 8) Vaade suvemajale üle järve
- 9) Suvemaja esifassaad
- 10) Suvemaja esifassaad
- 11) Suvemaja esifassaad
- 12) Suvemaja tagafassaad
- 13) Valitsejamaja esifassaad

V

J

W

2

2

12

G

J

13

4

4

44

6

5

61

6

6
9/1

4

G
11

8

8
18

6

9
G

Or

20

KO

11

21

22

22

22

51

263
13